

Åpningen av NKAs årsmøte 20. mars 2015

v/styreleder Nils Ivar Agøy

Hjertelig velkommen til NKAs årsmøte! I år er vi 77 påmeldte fra 35 medlemsakademier, og da kommer gjestene i tillegg. En av sakene vi skal behandle, er opptak av et nytt medlem. Vi er 65 medlemsakademier i dag, opp fra 38 for ti år siden. Dette er svært gledelig for en bevegelse som arbeider for å skape møteplasser for dialog og samtale. Vi fyller visst et behov. Da får det heller være at vi presser kapasiteten for hotellet.

Vår bevegelse stod for ca. 400 separate arrangementer i fjor, av svært ulik størrelse og varighet, og med veldig varierende tematikk. Det viser mangfold, kreativitet, mangesidig kompetanse og innsatsvilje. Vi har all grunn til å være stolte av hva vi fikk til i 2014.

Vi kan vel føye til: hva vi fikk til med små midler. Vi i sekretariatet og styret undrer av og til på om bevilgende myndigheter er klar over hvor mye samfunnet får igjen for våre offentlige kroner, og hvor mye frivillig innsats som supplerer dem.

Piet Hein skrev en gang at

Kultur – det er ikke en fin Menuet
i en Fortids-Frednings-Forening,
men det at man slaas for sin Modstanders Ret
til at slaas for den modsatte Mening.

Det med å slåss for sin motstanders mening, kommer jeg tilbake til. Nå var det at NKA så visst ikke er noen fortidsfredningforening, men vi har stor sans for kulturarv og minnes da fortiden når det passer. 2014 var et stort jubileumsår. Ikke minst grunnlovsjubileet avtegnet seg tydelig i vår bevegelse. 2015 er ikke et riktig så stort minneår, skjønt både avslutningen av annen verdenskrig og begynnelsen av okkupasjonen av Norge. I 2016 kan vi feire både Bibelselskapet og Folketrygden. Uten forkleinelse for noen av dem, 2017 blir et av de store minneårene igjen, for da er det 500 år siden Martin Luther sendte ut sine teser mot avlatshandelen, og slik innledet reformasjonen. Kjenner jeg vår økumeniske bevegelse rett, vil mange medlemsakademier ønske å være med på å markere dette, og utforske hva reformasjonen har innebåret, på godt og ondt. Ut fra erfaringene med grunnlovsjubileet, gjelder det å komme i gang med planleggingen i god tid. Sekretariat og styre er allerede i gang.

Ekstremisme og fundamentalisme

Årsmøteseminarer vårt i år har tittelen «Ekstremisme og fundamentalisme». Dette emnet er dessverre bare blitt enda mer aktuelt enn vi trodde da vi planla det, på grunn av de pågående og stadig mer sjokkerende terrorhandlingene i deler av Afrika og Midtøsten, og anslagene i Paris i januar, i København i februar. De har blåst nytt liv i gamle debatter om antisemittisme, radikalisering og ytringsfrihet, inkludert retten til å krenke. Mange har snakket om ytringsansvar. Det hele har vært lærerikt på flere måter. Ikke minst var det svært interessant å se hvordan de første reaksjonene på Paris-terroren spente over hele registeret fra oppfordringer om å trykke *Charlie Hebdo*-karikaturer av Muhammed i hele den europeiske pressen til oppfordring er om å sitte dørgende stille i båten. Interessant var det også å se hvordan autoriteter og myndigheter – til dels nettopp slike autoriteter og myndigheter som var blitt hardt og smakløst herset med i *Charlie Hebdo* – nærmest snublet over hverandre i trengselen for å erklære støtte til en nokså kompromiss løs tolkning av ytringsfrihet, *samtidig* som konformitets- og enighetspresset gjorde seg så sterkt gjeldende at en fransk åtteåring visstnok ble arrestert for på spørsmål i klassen å ha erklært at han *ikke* var Charlie. Nettopp de ytrings frihetens grenser som *Charlie Hebdo* gjorde det til sitt mål å utfordre, er blitt strammet til i Frank rike. I Danmark og i Norge ser vi mye mer til politi med maskinpistoler nå enn før, og norske jøder snakker oftere om å forlate landet. Så ser vi også lyspunkter som ringen rundt synagogen i Oslo på initiativ fra muslimske ungdommer, fulgt opp i Trondhjem og andre steder.

Vårt seminar vil ta utgangspunkt i norske erfaringer med ekstremisme og fundamentalisme. Til å hjelpe oss å trenge inn i denne materien, har vi invitert en rekke personer. Dag Hoel gav i fjor ut boka *Armageddon Halleluja! Møter med politisk kristendom*. Den handler om kristensionisme og fundamentalisme, til dels i former som ikke bare aksepterer krig og voldsbruk, men endog mener de er nødvendige; og gir ikke minst stoff til å forstå bedre antiislamismens posisjon også i vårt samfunn. Det kan også Shoaib Sultan gjøre; han vil være kjent for mange som aktiv for Antirasistisk Senter, men også som tidligere generalsekretær i Islamsk Råd og medlem i Stålsett utvalget. Og vi har invitert Stian Aarebrot og Didrik Söderlind, som er ute på en slags turné hvor de forteller om den ferske boka *Presten og ateisten* – som henspiller på dem selv. Her på Gran skal de ikke snakke om boka i og for seg, men gi sine perspektiver på ekstremisme og fundamentalisme.

De som synes at dette var en påfallende maskulin ansamling, har jo helt rett. I forgårs fikk vi den uvelkomne beskjeden om at Marte Michelet beklageligvis måtte melde forfall til seminaret på grunn av sykdom. Hun utfordret den norske selvgodheten og uskyldigheten med hensyn til jøde for følgelsene under okkupasjonen i boka *Den største forbrytelsen* fra i fjor, som som kjent vant Brageprisen. Det var enda en påminnelse om at de norske erfaringene med ekstremisme og fundamentalisme ikke alltid har vært så ikke-voldelige og pene som det kanskje har vært vanlig å tro, selv før 22. juli 2011.

Det er all grunn til å tro at vi skal kunne lære noe av årets seminar.

Vi får forresten enda en gjest, nemlig Petter Myhr, direktør for Olavsfestdagene – og i januar-februar berømt og kanskje beryktet som andaktsholder i radio. Hans vil snakke til oss i morgen ettermiddag under tittelen «Å bygge en katedral: Kultur for en større verden». Det er god grunn til å tro at vi kan lære av det også.

Verdien av dialog

Jeg hoppet over et kommende jubileum i sted, nemlig vårt eget. NKA blir 60 år neste år. I 2006 markerte vi stiftelsen av Norsk Kirkeakademi i 1956 med en historiebok. Hvilke former jubileet bør få denne gang, blir det opp til det nye styret å mene noe om. Men allerede nå kan vi reflektere litt over hva det var som gav støtet den gang.

Det var i årene etter annen verdenskrig en følelse av kirkelig isolasjon, av at kirkens folk var for engstelige og innadvendte, hadde for lite selvtillit til å ville forme samfunnet, var for lite opptatt av aktuelle problemer og, for å parafasere Stephan Tschudi, for opptatt av å beskytte Vår Herre mens de kikket ut på verden gjennom en liten glugge. Religionen ble oppfattet som en privatsak også av kirken selv. Akademibevegelsen representerte et forsøk på å sprengte seg ut av dette, bryte isolasjonen, bidra med et kristent perspektiv i vitenskap, samfunns liv og kunst. Inspirasjonen kom fra flere hold, bl.a. Sigtuna i Sverige og de evangeliske akademiene i Tyskland, grunnlagt i et land lagt øde av nazismen. Senere er bevegelsen blitt markert økumenisk.

De tyske akademiene hadde ikke som mål å hevde kristne standpunkter, men å stimulere meningsutveksling, lette samtalene og møtene mellom ulike grupper i et land der altså fri tenkning og samtale lenge hadde vært bannlyst.

Troen på dialogen lå der altså. Det gjorde den i Norge også. Da Erling Wikborg skulle fortelle hvordan han og Ronald Fangen hadde tenkt rundt å overføre impulsene fra Sigtuna til Norge, skrev han «Vi følte oss forvisset om at dersom representanter for stridende interesser kunne komme sammen til rolig, saklig samvær og diskusjon i en fri og åpen atmosfære, ville mange gjerder falle.» Og da den konkrete planleggingen av et norsk kirkeakademi foregikk noen år senere, var konferanser og samtaler mellom forskjellige samfunnsgrupper et av midlene man skulle bruke for å «gi innsikt i samtidens situasjon», «bidra til gjennomtenkning av kirkens egen situasjon og dens oppgaver, og fremfor alt å fremme kristen inspirasjon og kraft i samtidens kultur- og samfunnsliv».

Det var altså for seksti år siden. Men hvordan er situasjonen nå? Har vi gjort en forskjell?

Noe har endret seg ganske mye. Den norske kirke er i vår blitt anklaget for å være for politisk, på riksmidia i beste sendetid. Typen av samfunns engasjement veksler fra konfesjon til konfesjon, men at kristenfolket er opptatt av klima, global rettferdighet eller sosialpolitikk, overrasker nok ingen. Kirken er også diakonal i sitt vesen. Og religionens plass i samfunnet er helt annerledes, på godt og ondt. Den døde jo ikke ut, og viser seg vanskelig å forvise fra våre felles arenaer. At vi nå snakker om et flerreligiøst samfunn, med en selvsagt og svært så synlig plass for ikke-kristne trosretninger, er også noe som trolig ville overrasket kirkeakademi pionerene på førti- og femtitallet.

Noe jeg tror ikke har forandret seg så mye, er behovet for dialog. Om noe har det økt. Dette er ikke bare på grunn av det fler religiøse og fler kulturelle, eller på grunn av at sosiale skiller øker skremmende raskt. De er alvorlige nok, og det er nok av grupper som opplever ikke å bli hørt. Men vi lever også i en kultur som – til tross for en kommunikasjons- og medierevolusjon som kan la oss være oppkoplet 24/7 – likevel er basert på en mye sterkere individualisme enn det sosialdemokratiske Norge for seksti år tilbake. Nå blir den enkelte avkrevd valg, uavlatelig, hver dag. Det blir presentert som frihet. Vi skal velge fastlege og mobiltelefon, TV-pakke og strømleverandør; vi har fritt sykehusvalg; ungdommen skal velge mellom, ikke ti eller tjue eller tretti utdanningsveier, men hundrevis, og om de skal tas i Kristiansand eller Bodø eller Melbourne eller Taipei. Det underliggende budskapet er at vi alle sammen, på grunnlag av alle våre valg, er helt ansvarlig for vår egen situasjon. Vi er vår egen lykkes smed;

tenk deg til suksess; konsentrer energien din. Om vi bare er slanke nok, veltrente nok, positive nok, oppdaterte nok, så venter det gode liv. Jeg tror dette er et falskt budskap. Og at vi trenger den direkte kommunikasjonen, samtalen, dialogen, for å se at det finnes strukturer som former våre liv også, og at langt fra alle valg er frie. Og at ensomhet faktisk er et samfunnsproblem.

Her på Gran har vi mulighet til å snakke sammen. Årsmøtet er en arena for å lære av hverandre og la oss inspirere, i alle fall er det slik tenkt. Vi skal dele ut Brobyggerprisen. Og vi skal vedta en ny strategiplan, som vil angi retningen for vår bevegelse for de neste fire årene. Godt årsmøte!